

Nr 168.

Ankom till riksdagens kansli den 24 maj 1938 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus jämte en i ämnet väckt motion.

(3:e avd.).

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t under kapitalbudgeten, bilaga 4, rubriken »Statens allmänna fastighetsfond», punkt 1, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus för budgetåret 1938/39 beräkna ett reservationsanslag av 2,800,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i propositionen nr 176, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 3 mars 1938, föreslagit riksdagen att

I. besluta, att i Sundsvall skall i huvudsaklig överensstämmelse med i sistnämnda statsrådsprotokoll framlagt förslag uppföras ett nytt sinnessjukhus för en beräknad kostnad av högst 10,400,000 kronor;

II. besluta att beträffande renoveringsarbeten vid S:t Sigfrids sjukhus och Frösö sjukhus godkänna de jämkningar i riksdagen tidigare underställda planer, som i statsrådsprotokollet förordats;

III. besluta att beträffande uppförandet av psykiatrisk klinik vid karolinska sjukhuset godkänna de jämkningar i riksdagen tidigare underställd plan, som i statsrådsprotokollet förordats;

IV. besluta att vid karolinska sjukhuset skall inredas en psykiatrisk poliklinik i enlighet med vad i statsrådsprotokollet förordats; samt

V. å kapitalbudgeten, Statens allmänna fastighetsfond, till Vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus för budgetåret 1938/39 anvisa ett reservationsanslag av 3,054,700 kronor.

I samband med Kungl. Maj:ts förevarande förslag har utskottet till behandling upptagit en inom andra kammaren av herrar *E. Nylander* och *O. Bäckman* väckt motion (nr 400) vari hemställts, att riksdagen, vid bifall till förslaget om uppförande av ett sinnessjukhus i Sundsvall, måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att anbud skola infordras å byggnadsföretagets utförande å entreprenad samt att endast för det fall att, efter det anbudet inkommit, skäligen anledning finnes att förmoda, att byggnadsarbetet kan utföras billigare och bättre i byggnadsstyrelsens egen regi, detta senare tillvägagångssätt tillgripes.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för detta yrkande, får utskottet hänvisa till motionen.

Inledning.

Enligt en vid 1928 års riksdag i sina huvuddrag godkänd plan (prop. nr 165, riksdagens skrivelse nr 287) skulle genom uppförande av nya sinnessjukhus samt vissa omändrings- och utvidgningsarbeten vid äldre hospital antalet vårdplatser ökas med omkring 4,800 för sinnessjuka och omkring 1,000 för sinnesslöa. Byggnadsarbetena skulle utföras under en tid av tio år och medföra en totalkostnad av i runt tal 39,500,000 kronor.

Vid 1930 års riksdag (prop. nr 150, riksdagens skrivelse nr 361) beslötos vissa ändringar i planen, vilka framförallt inneburo en ökning av antalet vårdplatser för sinnesslöa till omkring 1,900 samt en höjning av totala kostnaderna till i runt tal 48,200,000 kronor.

För fullföljande i huvudsak av omförmälda plan har riksdagen beviljat anslag på sätt framgår av följande tablå.

	Kronor.		Kronor.
1928/1929	3,500,000	1933/1934	7,187,800
1929/1930	4,100,000	1934/1935	2,905,500
1930/1931	4,700,000	1935/1936	3,302,250
1931/1932	6,400,000	1936/1937	2,843,000
1932/1933	6,250,000	1937/1938	2,857,600

De för budgetåren 1928/29—1932/33 anvisade beloppen hava beviljats under femte huvudtiteln såsom reservationsanslag till hospitalsbyggnader.

Av de för budgetåren 1933/34—1935/36 anvisade beloppen har största delen beviljats såsom reservationsanslag till vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus, medan återstoden anvisats såsom reservationsanslag till inlösen av vårdplatser vid sinnessjukhusen m. m. De förstnämnda anslagen hava uppförts bland utgifter för kapitalökning och de senare under femte huvudtiteln. För budgetåren 1936/37 och 1937/38 hava respektive anslag upptagits bland utgifter för kapitalökning under rubriken »Statens allmänna fastighetsfond».

Renoveringsarbeten vid Ulleråkers sjukhus.

Den 30 juni 1936 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att låta i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen i propositionen nr 68 till 1936 års riksdag förordat förslag vid Ulleråkers sjukhus vid Uppsala utföra ny- och ombyggnadsarbeten för en beräknad kostnad av högst 1,524,000 kronor.

I skrivelse den 31 augusti 1937 har *byggnadsstyrelsen* anmält, att arbetena visat sig komma att medföra ytterligare kostnader. Rätteligen borde för administration, oförutsedda utgifter m. m. hava upptagits ett belopp av 104,279 kronor i stället för, såsom skett, 34,500 kronor. Kostnaderna för hit-hörande byggnader och anläggningar syntes sålunda hava bort upptagas till i runt tal 1,595,000 kronor. De sedan hösten 1936 väsentligt stegrade ma-

terialprisen och arbetslönerna medförde vidare en merkostnad motsvarande 25 % eller i runt tal 400,000 kronor.

Den totala kostnaden för byggnadsföretaget uppginge följaktligen till $1,595,000 + 400,000 = 1,995,000$ kronor, varav hittills anvisats 1,524,000 kronor. Återstående byggnadskostnader utgjorde sålunda 471,000 kronor.

Departementschefen har i anslutning härtill beräknat ytterligare 471,000 kronor för ändamålet.

Renovering av köks- och tvättbyggnaden samt utvidgning av vattenverket vid Restads sjukhus.

Den 30 juni 1936 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen *dels* att låta i huvudsaklig överensstämmelse med ett av departementschefen i propositionen nr 68 till 1936 års riksdag förordat förslag vid Restads sjukhus vid Vänersborg utföra renovering av köks- och tvättbyggnaden för en beräknad kostnad av högst 339,200 kronor, *dels ock* att vid sjukhuset låta i huvudsaklig överensstämmelse med i samma proposition förordat förslag utföra arbeten för utvidgning av vattenverket m. m. för en beräknad kostnad av högst 110,000 kronor.

I skrivelse den 31 augusti 1937 har *byggnadsstyrelsen* anmält, att till följd av betydande prisstegringar å material och arbete komme de anvisade beloppen icke att bli tillräckliga. Ett ytterligare belopp av 65,800 kronor vore erforderligt för renovering av köks- och tvättbyggnaden, varav omkring 21,000 kronor till material- och arbetskostnader för själva byggnadsarbetena och 44,800 kronor till maskinella anläggningar och ledningsarbeten för dessa. För utvidgningen av vattenverket vid sjukhuset har byggnadsstyrelsen beträffande byggnads- och ledningsarbeten för filteranläggningen ansett sig böra beräkna en merkostnad av 28,000 kronor.

För avslutande av nu förevarande båda byggnadsföretag beräknar *departementschefen* i enlighet härmed ett sammanlagt ytterligare belopp av 93,800 kronor.

Vatten- och avloppsledningsarbeten vid Mariebergs sjukhus.

Den 30 juni 1936 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att låta i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen i propositionen nr 68 till 1936 års riksdag förordat förslag vid Mariebergs sjukhus i Kristinehamn utföra *dels* vissa vattenledningsarbeten för en beräknad kostnad av högst 126,000 kronor, *dels ock* vissa avloppsledningsarbeten för en beräknad kostnad av högst 393,000 kronor.

I skrivelse den 31 augusti 1937 har *byggnadsstyrelsen* anmält, att styrelsen hade för avsikt att bedriva arbetena i sådan takt, att de kunde avslutas under förra delen av budgetåret 1938/39. De stegrade material- och arbetspriserna komme att föranleda en ökning av den ursprungliga kostnadssumman med 15 procent eller med omkring 75,000 kronor.

Departementschefen har i anslutning härtill beräknat ytterligare 75,000 kronor för arbetenas slutförande.

Renoveringsarbeten vid S:t Sigfrids sjukhus.

Den 25 januari 1935 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att låta verkställa ombyggnad av den s. k. Lilla byggnaden vid S:t Sigfrids sjukhus vid Växjö, vilken ombyggnad ingick i ett sedermera av departementschefen i propositionen nr 163 till 1935 års riksdag förordat förslag till renoveringsarbeten vid sjukhuset. Den 20 juni 1935 uppdrog Kungl. Maj:t vidare åt byggnadsstyrelsen att låta i huvudsaklig överensstämmelse med nyssnämnda förslag utföra jämväl övriga däri ingående renoveringsarbeten, under iakttagande av att nämnda ombyggnad jämte övriga arbeten finge draga en kostnad av högst 1,077,000 kronor. Kungl. Maj:t har tillika medgivit, att om de sålunda anvisade medlen därtill försloge, för en kostnad av högst 16,400 kronor finge anordnas en personalvättinrättning vid sjukhuset.

I skrivelse den 31 augusti 1937 har *byggnadsstyrelsen* anmält, att styrelsen beräknade, att ifrågavarande renoveringsarbeten kunde vara slutförda under förra hälften av år 1938. Emellertid komme slutförandet av arbetena att tarva ytterligare 135,000 kronor. Då de erforderliga tilläggsmedlen borde av styrelsen kunna disponeras före ingången av nästa budgetår, har styrelsen hemställt om medgivande att för täckande av vid arbetena uppstående merkostnader använda ett belopp av 135,000 kronor av de besparingar om sammanlagt 186,350 kronor, vilka kvarstode odisponerade utav de enligt Kungl. Maj:ts beslut den 27 juni 1930 för ny- och ombyggnadsarbetena vid sjukhuset till byggnadsstyrelsens förfogande ställda medlen.

Departementschefen har, med hänsyn till den synnerliga önskvärdheten av att de nämnda kompletteringarna av byggnadsplanen komme till stånd, förordat byggnadsstyrelsens, av medicinalstyrelsen tillstyrkta förslag. Därest riksdagen ej däremot framställer erinran, ämnar departementschefen därför föreslå Kungl. Maj:t att lämna styrelsen ett medgivande av angiven innebörd.

Om- och nybyggnadsarbeten vid Frösö sjukhus.

Den 30 juni 1937 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att låta i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen i propositionen nr 124 till 1937 års riksdag förordat förslag utföra om- och nybyggnadsarbeten vid Frösö sjukhus vid Östersund för en beräknad kostnad av högst 472,000 kronor. Enligt propositionen ingå i dessa arbeten, bland andra, ny- och tillbyggnad av verkstadslokaler, nybyggnad av samlingsal, ändringsarbeten inom paviljong IX, flyttning av promenadgården vid paviljong V, paviljong VIII:s förändring till arbetspaviljong för kvinnor samt ändringsarbeten inom paviljong VI. För påbörjande av byggnadsarbetena ställde Kungl. Maj:t till byggnadsstyrelsens förfogande ett belopp av högst 172,000 kronor.

I skrivelse den 31 augusti 1937 har *byggnadsstyrelsen* anmält att betydande prisstegringar å byggnads- och ledningsmaterialier samt arbetslöner beräknades medföra en ökning med omkring 30 % av de tidigare kalkylerade kostnaderna eller sålunda med omkring 142,000 kronor. Under sådana förhållanden skulle kostnaderna för arbetena i fråga stiga till (472,000 + 142,000 =) 614,000 kronor.

I en den 13 november 1937 dagtecknad promemoria har byggnadsstyrelsen på förekommen anledning upplyst, att ett uppskjutande av de ovan uppräknade arbetena, vilka ännu ej påbörjats, skulle för nästa budgetår medföra en minskning i medelsbehovet med omkring 353,600 kronor. I promemorian har styrelsen därjämte framhållit, att det i byggnadsprogrammet ingående förslaget till modernisering av tvättinrättningen befunnits icke utgöra en ändamålsenlig lösning. En rationellt genomförd modernisering av denna inrättning kunde approximativt beräknas till 160,000 kronor, fördelade sålunda:

Byggnadsarbeten	kronor	39,500		
Snickeriinredning	»	3,200	kronor	42,700
Värme- och ventilationsanläggningar samt ång- och kondensvattenledningar	»	28,500		
Vatten- och avloppsledningar samt sanitära installationer	»	11,500	»	40,000
Maskintvättanläggning			»	48,500
Transportabla sorteringsfack	kronor	2,400		
» utlämningsfack	»	3,000		
Transportvagnar	»	4,000	»	9,400
Elektriska installationer			»	4,500
Ritning, administration och oförutsedda utgifter			»	14,900

Summa kronor 160,000,

innebärande en kostnadsökning med 86,200 kronor.

Genom beslut den 19 november 1937 har Kungl. Maj:t bemyndigat styrelsen att, utan hinder av att de ursprungligen beräknade kostnaderna kunde komma att överskridas, under budgetåret 1937/38 igångsätta de i brevet den 30 juni 1937 angivna byggnadsarbetena vid förevarande sjukhus, dock att av desamma skulle anstå ny- och tillbyggnad av verkstadslokaler, nybyggnad av samlingssal, ändringsarbeten inom paviljong IX, flyttning av promenadgårdens vid paviljong V, förändring av paviljong VIII till arbetspaviljong för kvinnor och ändringsarbeten inom paviljong VI. Samtidigt har Kungl. Maj:t medgivit, att moderniseringen av tvättinrättningen vid sjukhuset finge verkställas i anslutning till det förslag, som av byggnadsstyrelsen i berörda promemoria den 13 november 1937 förordats.

Departementschefen anför i nu förevarande sammanhang följande.

Genom besök å sjukhuset har jag övertygat mig om att vissa av de beslutade arbetena måste anses i hög grad angelägna, medan andra äro av beskaffenhet att utan alltför stora olägenheter medgiva något uppskov. Till den förra kategorien är utan tvekan moderniseringen av tvättinrättningen att hänföra. Då emellertid det föreliggande ombyggnadsförslaget i denna del vid närmare granskning visat sig alldeles otillfredsställande, har jag icke

funnit försvarligt att lägga detsamma till grund för arbetets utförande, utan ansett mig böra, trots merkostnaden, förorda den modifierade planen. Genom uppskov tills vidare med andra delar av renoveringen hava merkostnaderna till fullo kompenserats.

Då jag icke avser att i detta sammanhang beräkna medel för de genom Kungl. Maj:ts beslut den 19 november 1937 tillsvidare uppskjutna delarna av byggnadsplanen, erfordras för fullföljande av de igångsatta arbetena allenast ett belopp av avrundat (614,000 — 353,600 + 86,200 — 172,000 =) 175,000 kronor.

Byggnadsarbeten vid S:ta Gertruds sjukhus.

Den 30 juni 1937 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att låta i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen i propositionen nr 124 till 1937 års riksdag förordat förslag utföra vissa byggnadsarbeten vid S:ta Gertruds sjukhus i Västervik för en beräknad kostnad av högst 818,000 kronor. Samtidigt ställde Kungl. Maj:t för påbörjande av arbetena till byggnadsstyrelsens förfogande ett belopp av högst 400,000 kronor.

I skrivelse den 31 augusti 1937 har *byggnadsstyrelsen* med hänsyn till inträffade prisstegringar och ökade arbetslöner påkallat en höjning med omkring 20 % eller med 164,000 kronor till (818,000 + 164,000 =) 982,000 kronor.

Byggnadsstyrelsen har därefter i promemoria den 17 november 1937 — i anledning av väckt förslag om uppskjutande tills vidare av det i byggnadsprogrammet ingående arbetet med utförande av nybyggnad för samlings-sal — anmält, att enligt senast verkställda kostnadsberäkningar kostnaden för denna nybyggnad beräknats uppgå till 133,500 kronor. Kostnadsberäkningen för de övriga i programmet ingående arbetena uppginge till sammanlagt 848,500 kronor.

Genom beslut den 19 november 1937 har Kungl. Maj:t bemyndigat byggnadsstyrelsen att, utan hinder av att de ursprungligen beräknade kostnaderna kunde komma att överskridas, under budgetåret 1937/38 igångsätta de i brevet den 30 juni 1937 angivna byggnadsarbetena vid sjukhuset, dock att av desamma skulle anstå nybyggnaden av samlings-sal.

Då medel icke nu beräknas för nybyggnad av samlings-sal, uppskattar *departementschefen* medelsbehovet för budgetåret 1938/39 till 448,500 kronor.

Psykiatrisk klinik och poliklinik vid karolinska sjukhuset.

Vid 1937 års riksdag beslöts, att i anslutning till karolinska sjukhuset skulle, i huvudsaklig överensstämmelse med ett i propositionen nr 124 till nämnda riksdag förordat förslag, upprättas en psykiatrisk klinik för en beräknad kostnad av högst 1,033,000 kronor. För byggnadsarbetenas påbörjande anvisade riksdagen för budgetåret 1937/38 ett belopp av 500,000 kronor.

I skrivelse den 19 januari 1938 har *Karolinska institutets byggnadskommitté* gjort framställning om anvisande av dels ytterligare medel för den psykiatriska kliniken uppförande, dels ock medel för iordningställande vid karolinska sjukhuset av en psykiatrisk poliklinik.

Kommittén har föreslagit vissa jämkningar i det av 1937 års riksdag godkända förslaget till *klinik* i syfte att möjliggöra en framtida övergång från öppet till slutet vårdsystem. Kostnaderna för det jämkade förslaget har beräknats till 1,229,400 kronor, vilket innebär en ökning med 196,400 kronor.

Fördelningen av kostnaderna å olika slag av arbeten framgår av följande sammanställning, i vilken för jämförelses skull medtagits kostnadsberäkningen enligt huvudförslaget.

Arbetenas art	Kostnaderna enligt	
	huvudförslaget	jämningsförslaget
	Kronor	Kronor
<i>Byggnad för psykiatrisk klinik.</i>		
a) Byggnadsarbeten	645,000	818,000
b) Värmeledning och ventilation	67,000	68,000
c) Sanitetsteknisk anläggning	77,000	92,000
d) Elektrisk installation med hiss	70,700	81,000
e) Administration, kontroll, arkitektarvode	78,300	80,000
<i>Ledningar och andra arbeten utanför byggnaden.</i>		
f) Gas-, vatten- och avloppsledningar	9,500	9,500
g) Värme- och varmvattenledningar	5,500	5,500
h) Elektriska ledningar	2,300	2,700
i) Rörkulvert	5,500	
k) Vägar, rörgravar, planeringar	60,000	60,000
l) Planteringar	8,000	8,500
m) Administration, arvoden och oförutsett	4,200	4,200
Summa kronor	1,033,000	1,229,400

Av ökningen uppgives större delen vara hänförlig till inträffad prisstegring å material och arbetslöner.

Kostnaderna för poliklinikens inrättande beräknar kommittén till 62,000 kronor enligt följande sammanställning:

	Kronor
a) Byggnadsarbeten	32,500
b) Värme-, ventilations- och sanitetstekniska anläggningar	17,400
c) Elektrisk installation	9,000
d) Administration, arvoden och oförutsett	3,100
Summa kronor	62,000

I ärendet hava medicinalstyrelsen och byggnadsstyrelsen avgivit *yttranden*.

Departementschefen har för egen del anfört bland annat:

Kostnaderna för uppförandet av den psykiatriska kliniken vid karolinska sjukhuset hava numera visat sig komma att avsevärt överstiga de tidigare beräknade. De senast gjorda kostnadsberäkningarna sluta sålunda på ett belopp av 1,229,400 kronor, d. v. s. 196,400 kronor mer än vad som

förutsattes vid beviljandet av föregående års anslag. Att anläggningskostnaden nu beräknas högre torde till största delen hava sin grund i de under senare tid ökade material- och arbetskostnaderna; till en del är orsaken emellertid att hänföra till vissa av byggnadskommittén föreslagna jämkningar i planen för klinikbyggnadens utnyttjande. Dessa jämkningar hava emellertid vitsordats vara av praktiska behov påkallade och hava i gemensamt avgivet utlåtande av medicinalstyrelsen och byggnadsstyrelsen ansetts vara av beskaffenhet att i huvudsak böra bringas till utförande. Jag finner mig därför böra förorda, att desamma vidtagas, därvid jag dock vill förutsätta, att de erinringar rörande detaljer i jämkningsplanen, som blivit av de nämnda ämbetsverken framställda, må bliva i vederbörlig mån beaktade, utan att totalkostnaden därigenom ökas. Vid angivna förhållande saknar jag anledning att framställa någon erinran mot den beräknade kostnadsökningen utan vill tillstyrka, att till grund för anslagsberäkningen för klinikbygget numera lägges det av kommittén angivna beloppet, 1,229,400 kronor.

Enligt vad jag i ärendet vidare inhämtat, torde arbetena med klinikens uppförande kunna igångsättas i sådan ordning, att desamma kunna förväntas bliva slutförda under loppet av budgetåret 1938/39. Jag föreslår därför, med bifall till kommitténs framställning, att för nämnda budgetår anvisas återstoden av det för arbetenas utförande av mig nu förordade beloppet eller $(1,229,400 - 500,000 =) 729,400$ kronor.

De skäl, som vidare anförts för inredande snarast möjligt av de i karolinska sjukhusets huvudkomplex för psykiatrisk poliklinik reserverade utrymmena, finner jag mig — i likhet med medicinalstyrelsen och byggnadsstyrelsen — böra godtaga. Det för poliklinikens iordningställande beräknade beloppet, 62,000 kronor, föranleder ej heller någon erinran från min sida. Jag tillstyrker därför, att för ändamålet för nästa budgetår anvisas sagda belopp.

I enlighet härmed äskas för nu berörda ändamål ett anslag under nästa budgetår av $(729,400 + 62,000 =) 791,400$ kronor.

Nytt sinnessjukhus i Sundsvall.

I propositionen nr 124 till 1937 års riksdag framlade Kungl. Maj:t förslag om uppförande av ett nytt norrländskt sinnessjukhus, förlagt till det s. k. Sidsjöområdet i Sundsvall.

Enligt detta förslag skulle det nya sinnessjukhuset omfatta 900 vårdplatser. Anläggningskostnaderna uppskattades till omkring 8 miljoner kronor. Gådeå sjukhus i Härnösand med dess 279 vårdplatser skulle samtidigt nedläggas såsom statligt sinnessjukhus. I detta syfte hade preliminärt avtal träffats med Västernorrlands läns landsting om överlåtelse av Gådeå sjukhus till landstinget, som därefter skulle omändra detsamma till vårdanstalt för lätt-skötta sinnessjuka. Köpeskillingen skulle utgöra 450,000 kronor. Förutsättning för avtalet vore, att det nya sjukhuset förlades inom Västernorrlands län.

I skrivelse den 8 juni 1937, nr 431, förklarade sig riksdagen ingalunda vilja bestrida, att vägande skäl kunde anföras till förmån för Kungl. Maj:ts

förslag. Särskilt ansåge sig riksdagen böra understryka den lämpliga fördelning av upptagningsområdena de olika sjukhusen emellan, som en förläggning av sjukhuset till Sundsvall skulle möjliggöra. Ur sjukvårdssynpunkt innebure detta givetvis en betydande fördel. Att riksdagen emellertid trots detta icke ansåge sig böra obetingat bifalla Kungl. Maj:ts förslag sammanhängde med att riksdagen icke kunnat frigöra sig från tanken, att bibehållandet av Gådeå sjukhus, utbyggt till förslagsvis 600 vårdplatser, och inrättandet av ett nytt sjukhus av samma storlek i Gävleborgs län skulle utgöra en lösning värd att ytterligare övervägas. Vid ett dylikt övervägande måste emellertid huvudvikten läggas vid kostnaderna för en om- och nybyggnad av Gådeå sjukhus. Det vore därför angeläget, att dessa kostnader snarast möjligt utreddes, vilken utredning lämpligen borde ske genom byggnadsstyrelsens försorg. För att byggnadsarbetenas igångsättande icke måtte onödigt fördröjas, ansåge sig riksdagen böra bemyndiga Kungl. Maj:t att, sedan resultatet av nämnda utredning förelåge, träffa avgörande mellan det av riksdagen framförda alternativet och Sundsvallsalternativet. Under åberopande av det anförda anmälde riksdagen, att riksdagen beslutat, att ett norrländskt sinnessjukhus skulle uppföras, samt bemyndigat Kungl. Maj:t att besluta rörande sjukhusets förläggning och platsantal ävensom att låta utföra arbetsritningar och kostnadsberäkningar m. m. avseende sagda sjukhus. För ändamålet beräknade riksdagen högst 100,000 kronor.

Med anledning av riksdagens uttalande uppdrog Kungl. Maj:t den 30 juni 1937 åt byggnadsstyrelsen att efter samråd med medicinalstyrelsen verkställa och till Kungl. Maj:t inkomma med utredning rörande de kostnader, som omändring och utbyggnad av Gådeå sjukhus till 600 vårdplatser skulle betinga.

Med skrivelse den 29 september 1937 inkom *byggnadsstyrelsen* med den anbefallda utredningen.

Kostnaderna för däri skisserade byggnadsarbeten beräknade styrelsen överslagsvis till 6,000,000 kronor, motsvarande i genomsnitt 10,000 kronor för varje vårdplats. I denna summa hade emellertid icke inräknats kostnader för eventuella gångbara kulvertar.

Sedan Kungl. Maj:t därefter uppdragit åt byggnadsstyrelsen att i samråd med medicinalstyrelsen verkställda erforderlig utredning samt upprätta ritningar och kostnadsberäkningar för uppförande av ett nytt sinnessjukhus i Sundsvall, inrymmande omkring 900 vårdplatser, har byggnadsstyrelsen den 26 februari 1938 inkommit med utredning och förslag i ämnet.

Inledningsvis har styrelsen därvid meddelat, bland annat, att Sundsvalls stad under förutsättning av stadsfullmäktiges godkännande, erbjudit sig att fritt upplåta det s. k. Sidsjöområdet för sjukhusets uppförande samt att fritt ordna servis av gas, vatten, avlopp och elektricitet till detsamma. Vidare hade staden erbjudit vattenleverans till ett pris av 12 öre per kubikmeter vid erforderligt tryck, gas till 10 öre per kubikmeter och elektrisk energi enligt specificerad taxa.

Enligt det föreliggande förslaget hava de i anläggningen ingående olika

byggnaderna sammanförts i tre särskilda grupper, som förlagts till tre öppna markområden inom den skogbevuxna delen av Sidsjöområdet. Det mel-lersta av dessa områden upptager de olika sjukhusbyggnaderna jämte ad-ministrations- och ekonomibyggnader, verkstadsbyggnader ävensom en bygg-nad, inrymmande en samlings- och kyrksal. Det mot Sidsjön belägna om-rådet upptager bostadsbyggnader för ogift personal samt en upptagnings-paviljong, och till det norra, mot staden vettande området hava förlagts bo-stadsbyggnader för läkare och gift personal.

De olika sjukhusbyggnaderna hava medelst en delvis över marken dragen kulvert förbundits med varandra och med köks- och tvättlokaler, matsalar samt administrationslokaler. Sjukhusbyggnaderna, som genomgående äro avsedda att uppföras i tre våningar, äro åtta till antalet och fördelade så-lunda:

Upptagningsavdelning.....	30 platser
Lugn övervakning.....	40 »
Halvlugn »	40 »
Halvorolig »	40 »
Orolig »	30 »
Orolig »	30 »
Orolig nattövervakning.....	40 »
Dementa »	40 »
Arbetare, ej övervakning	40 »
» » »	40 »
Sängliggande tbc	30 »
<hr/>	
400 platser	

För bägge könen sålunda tillsammans 800 platser. Dessutom skall sjuk-huset innehålla en s. k. specialavdelning för manliga patienter med tillsam-mans 102 platser, inbördes fördelade på sex olika avdelningar, nämligen:

2 avdelningar för lugna utearbetare			
1 avdelning	»	»	övervakningsfall
1	»	»	halvlugna
1	»	»	halvoroliga
1	»	»	oroliga

Sjukhusets sammanlagda platsantal blir sålunda något över 900. De bägge upptagningsavdelningarna för män och kvinnor anses med fördel kunna in-rymmas i gemensam paviljong.

Härjämte innefattar förslaget uppförande av administrations- och ekono-mibyggnader, samlings- och kyrksal, obduktionsbyggnad samt åtskilliga bo-städer för personal.

Kostnaderna för förslagets genomförande uppskattar byggnadsstyrelsen approximativt till 11,370,000 kronor.

Enligt denna kostnadsberäkning skulle kostnaderna fördela sig på bygg-nadsföretagets särskilda delar på sätt som följande uppställning utvisar. För jämförelse har medtagits en av arkitekten Ahlberg verkställd prelimi när kostnadsberäkning, slutande å 10,400,000 kronor.

A r b e t e n a s a r t	K o s t n a d e r n a	
	enligt bygg- nadsstyrelsens beräkning. Kronor	enligt Ahlbergs beräkning Kronor
1. Paviljong nr 1 för lugna och halvlugna	545,000	482,000
2. » » 2 » halvoroliga och oroliga	625,000	573,000
3. » » 3 » lugna och halvlugna.....	550,000	467,000
4. » » 4 » oroliga	665,000	597,000
5. » » 5 » lugna och halvlugna.....	545,000	482,000
6. » » 6 » halvoroliga och oroliga	625,000	573,000
7. » » 7 » lugna och halvlugna.....	550,000	467,000
8. » » 8 » oroliga	665,000	570,000
9. Specialpaviljong	1,050,000	905,000
10. Upptagningspaviljong.....	410,000	389,000
11. Administrationsbyggnad.....	230,000	254,000
12. Köks- och tvättbyggnad	750,000	643,000
13. Samlingssal.....	165,000	185,000
14. Pannhus	675,000	803,000 ¹
15. Verkstadsbyggnad	140,000	150,000
16. Bostad för sjukhuschef	85,000	83,000
17. » » överläkare	75,000	70,000
18. » » syssloman.....	60,000	55,000
19. Bostäder för 1:ste läkare 2 st.	120,000	111,000
20. » » 2:dre » 3 st.....	115,000	105,000
21. » » översköterskor	150,000	145,000
22. » » förestånderskor och sköterskor	175,000	151,000
23. » » ogift kvinnlig personal 3 st.....	495,000	477,000
24. » » ogift manlig personal	225,000	217,000
25. Tvåfamiljshus för gift personal 16 st.....	560,000	576,000
26. Radhus för gift personal.....	140,000	132,000
27. Tvättstuga för gift personal	20,000	12,000
28. Obduktionsbyggnad	35,000	21,000
29. Transformator och växthusbyggnad	85,000	72,000
30. Portvaktsbyggnad	40,000	42,000
Utvändiga ledningar, kulvertar, planering, stängsel och vägar m. m.....	800,000	591,000
	Summa kronor 11,370,000	10,400,000

Under budgetåret 1938/39 anser byggnadsstyrelsen ett belopp av 500,000 kronor vara erforderligt för upprättande av fullständiga entreprenadhandlingar samt för byggnadsarbetenas igångsättande.

Departementschefen har för egen del bland annat anført.

Den kompletterande utredning, som verkställets genom byggnadsstyrelsens försorg, har ådagalagt, att en ombyggnad av Gådeå sjukhus icke är ägnad att tillförsäkra sinnessjukvården i denna del av riket tillgång till tidsenliga vårdmöjligheter av erforderlig omfattning. De beräknade kostnaderna ställde sig också anmärkningsvärt höga, detta främst föranlett därav att nuvarande byggnader endast i mycket begränsad utsträckning låta sig utnyttja för en moderniserad sjukvårdsinrättning av den storlek, riksdagen avsett.

Vid sådant förhållande har jag icke ansett mig böra tillstyrka en ombyggnad av Gådeå sjukhus utan fasthållit vid min för 1937 års riksdag framlagda plan, att ett nytt sinnessjukhus bör uppföras i Sundsvall.

¹ Inberäknat kostnader för skorsten och kolgård samt pannanläggning och maskinell utrustning i pannhus.

Den nu föreliggande planen synes mig utgöra en god lösning av byggnadsfrågan, och jag har i princip intet att erinra mot förslaget. I allt väsentligt lär detsamma få anses hava väl anpassats efter de uppgifter, som sjukhuset enligt de förlidet år uppdragna riktlinjerna skulle fylla. Från stadsfullmäktige i Sundsvall föreligger lagakraftvunnet beslut rörande tillhandahållande av kostnadsfri tomt samt förbindelse att fritt ordna servis av gas, vatten, avlopp och elektricitet till densamma.

Vad angår de beräknade kostnaderna, måste jag finna dessa synnerligen höga. Förslagets upphovsman har preliminärt kalkylerat desamma till 10,400,000 kronor eller omkring 11,500 kronor per vårdplats, medan byggnadsstyrelsen funnit sig böra höja denna beräkning till 11,370,000 kronor, vilket innebär mer än 12,600 kronor per vårdplats. Man har härvid att erinra sig, att det år 1935 färdigbyggda sinnessjukhuset i Umeå, som har samma antal platser som det nu planerade, drog en kostnad av 7,200,000 kronor eller 8,000 kronor per vårdplats. Byggnadsstyrelsen har ock i en mig tillställd promemoria framhållit, att beräkningarna vore allenast approximativa, hänförliga till byggnadernas kubikmassa samt att styrelsen för egen del funnit kostnaderna anmärkningsvärt höga.

Av den utredning, som förebragts, framgår, att den specialavdelning, som ansetts böra anknytas till Sundsvallssjukhuset, föranleder en merkostnad av 370,000 kronor enligt arkitekten Ahlbergs kalkyler. Enligt samma kalkyler skulle med hänsyn till det väsentligt ökade antalet personalbostäder inträda en merkostnad av i runt tal 800,000 kronor eller närmare 900 kronor per vårdplats. Slutligen gäller, att byggnadskostnaderna under den tid, som förflutit, sedan Umedalens sjukhus var föremål för entreprenad, stegrats med omkring 25 %.

Jag kan för min del icke finna behövt, att personalbostäder vid nu förevarande sjukhus, vilket skulle komma att ligga inom Sundsvalls stad, behöva anordnas i större utsträckning än vad fallet är i fråga om Umedalens sjukhus. Här erbjuder sig sålunda utan vidare en möjlighet till begränsning av kostnaden. Och jag anser mig också ha fog för den anmärkningen, att i vissa fall anspråken på bostädernas kvalitet uppenbarligen ställts onödigt höga, då man finner de särskilda bostadshusen för sjukhuschef, överläkare, förste läkare och syssloman kostnadsberäknade till belopp mellan 85,000 kronor och 60,000 kronor. I den mån hyresavgifterna för sagda bostäder skola avvägas efter byggnadskostnaderna, lära befattningshavarna i fråga säkerligen få vidkännas utgifter för bostaden, som skulle komma att stå i en föga rimlig relation till de fastställda avlöningarna. Jag anser därför i nu angivna avseende avsevärda förenklingar böra komma till stånd vid den slutliga bearbetningen och anser mig icke kunna godtaga planen i denna del.

Genom begränsning av personalbostädernas antal och förenkling av desamma — i den mån de överskrida skälig minimistandard — synes mig en icke obetydlig reduktion av totalkostnaderna kunna uppnås. Efter samråd med byggnadsstyrelsen finner jag mig berättigad uppskatta densamma till inemot 1 miljon kronor, vadan för sjukhuset torde behöva beräknas högst ett belopp av 10,400,000 kronor. Byggnadsföretaget är avsett att utföras i byggnadsstyrelsens egen regi, vadan säkerhet vinnes för att kostnaderna icke i onödan drivas i höjden.

Då det synes mig i hög grad angeläget, att arbetena utan dröjsmål igångsättas och bedrivs i snabbast möjliga tempo, anser jag det icke tillfyllest att för nästkommande budgetår allenast beräkna det av byggnadsstyrelsen föreslagna beloppet av 500,000 kronor, utan torde — jämväl för tillgodoseende av det inom denna del av landet starkt kännbara behovet av möjlig-

heter för arbetslöshetens bekämpande — ett belopp av 1,000,000 kronor böra ställas till förfogande.

Sammanfattning.

I enlighet med vad i det föregående anförts, skulle under nästa budgetår medel erfordras för arbeten, avseende följande sjukhus med nedan angivna belopp:

	Kronor
Ulleråkers sjukhus	471,000
Restads sjukhus	93,800
Mariebergs sjukhus	75,000
Frösö sjukhus	175,000
S:ta Gertruds sjukhus	448,500
Psykiatrisk klinik och poliklinik vid karolinska sjukhuset	791,400
Nytt sinnessjukhus i Sundsvall	1,000,000
	3,054,700.

Nämnda belopp av 3,054,700 kronor föreslås utgå från ett å kapitalbudgeten, statens allmänna fastighetsfond, äskat reservationsanslag till vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus. Ungefär hälften av detta belopp avses att omedelbart avskrivas.

Kungl. Maj:t föreslår tillika att den angivna beräkningen icke skall vara i detalj bindande för medlens disposition. I den mån så med hänsyn till sättet för byggnadsarbetenas bedrivande eller eljest kan finnas lämpligt, bör enligt Kungl. Maj:ts bestämmande en ökning av beräknad medelsdisposition för visst ändamål kunna ske mot det, att motsvarande minskning vidtages i de anvisade medlen för ett annat ändamål.

I anslutning härtill har departementschefen anmält, att å de för anordnandet av *Vipeholms sjukhus i Lund* anvisade anslagen uppkommit vissa besparingar men att han funnit dessa icke böra tagas i anspråk för ovan berörda byggnadsändamål. I stället hänvisar departementschefen till en av byggnadsstyrelsen den 22 februari 1937 avlåten skrivelse i ämnet, vari hemställts, att av ifrågavarande besparingar, som kunde beräknas till omkring 291,000 kronor, ett belopp av 60,000 kronor måtte få disponeras för att i mån av behov bestrida utgifter för sådana kompletterings- och reparationsarbeten vid de ny- och ombyggda delarna av Vipeholms sjukhus, som kunde visa sig erforderliga under åren 1937 och 1938. I enlighet härmed har departementschefen anmält, att han, därest riksdagen ej har något att däremot invända, har för avsikt att tillstyrka bemyndigande för byggnadsstyrelsen att av de å Vipeholmsbygget besparade anslagsmedlen använda högst 60,000 kronor till berörda kompletteringsarbetens utförande.

Den föreliggande planen för uppförande av ett nytt sinnessjukhus i Sundsvall anser sig utskottet kunna i allt väsentligt tillstyrka. I likhet med departementschefen har utskottet dock icke kunnat undgå att finna de beräknade kostnaderna väl höga. Utskottet förordar därför, att en begränsning och förenkling av det föreslagna bostadsbeståndet för läkare och personal

Utskottet.

vidtages, på sätt departementschefen antytt. Tillika torde i anslutning till de synpunkter, som framförts i motionen II: 400, böra undersökas, huruvida icke en begränsning av kostnaderna kan ernås genom att — under byggnadsstyrelsens överinseende — låta utföra byggnadsföretaget helt eller till vissa delar å entreprenad.

Utskottet förutsätter härjämte, att slutgiltig överenskommelse med Sundsvalls stad rörande tillhandahållande av tomt samt gas, elektricitet, vatten och avlopp till området träffas, innan byggnadsarbetena påbörjas, ävensom att särskilda kostnader för rening av avloppsvatten eller eljest nödiga anordningar för sjukhusets anslutning till stadens ledningar i förevarande hänseenden icke åsamkas statsverket.

Kungl. Maj:ts övriga, här ej särskilt nämnda förslag hava ej givit utskottet anledning till erinran.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A. att riksdagen må

I. besluta, att i Sundsvall skall i huvudsaklig överensstämmelse med i statsrådsprotokollet över socialärenden den 3 mars 1938 framlagt förslag uppföras ett nytt sinnessjukhus för en beräknad kostnad av högst 10,400,000 kronor;

II. besluta att beträffande renoveringsarbeten vid S:t Sigfrids sjukhus och Frösö sjukhus godkänna de jämkningar i riksdagen tidigare underställda planer, som i nämnda statsrådsprotokoll förordats;

III. besluta att beträffande uppförandet av psykiatrisk klinik vid karolinska sjukhuset godkänna de jämkningar i riksdagen tidigare underställd plan, som i samma protokoll förordats;

IV. besluta att vid karolinska sjukhuset skall inredas en psykiatrisk poliklinik i enlighet med vad i samma protokoll förordats; samt

V. såsom kapitalinvestering i statens allmänna fastighetsfond till *Vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus* för budgetåret 1938/39 anvisa ett reservationsanslag av 3,054,700 kronor;

B. att herrar Nylanders och Bäckmans förenämnda motion (II: 400) må anses besvarad genom vad utskottet anför.

Stockholm den 24 maj 1938.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS RÅSTOCK.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från f ö r s t a kammaren: herrar *Nilsson* i Gränebo, *Johansson* i Fredrikslund, *Nilsson* i Malmö, *Hansén*, *Asplund*, *Borell*, *Nilsson* i Landeryd, *Gustafsson* i Benestad, *Lindström*, *Magnusson* i Kalmar, *Bäcklund* och *Domö*; samt

från a n d r a kammaren: herrar *Råstock*, *Jansson* i Falun, *Jeppsson*, *Persson* i Falla, *Svensson*, *Andersson* i Prästbol, *Isacsson*, *Olsson* i Staxäng, *Persson* i Tidaholm, *Erlander*, *Andersson* i Malmö och *Hansson* i Rubbestad.
